

1. Волинь-2016 : статистичний щорічник / За ред. В. Ю. Науменка. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2017. – 457 с.
2. Головне управління статистики у Волинській області : офіційний веб-сайт // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>.
3. Ільчук О. О. Особливості використання та оцінювання трудового потенціалу підприємства сфери послуг / О. О. Ільчук, С. М. Заставна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 220–226.
4. Медична реформа // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moz.gov.ua/plan-reform>
5. Праця Волині-2016 : статистичний збірник / За ред. В. О. Грабаровської. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2017. – 103 с.
6. Томашевська А. В. Трудовий потенціал регіону та особливості його формування за сучасних умов / А. В. Томашевська // Вісник Прикарпатського університету. – Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 10. – С. 172–176.

УДК 332.2

Шубалий О. М., д.е.н., професор,

Косінський П. М., аспірант

Луцький національний технічний університет

ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ АКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПОГЛИБЛЕНОЇ ЛІСОПЕРЕРОБКИ

У статті обумовлюється важливість розвитку поглибленої лісопереробки; досліджено основні проблеми, що стримують розвиток переробних виробництв на базі лісового комплексу; на їх основі запропоновано інструменти економічного стимулювання.

Ключові слова: лісові ресурси; лісовий комплекс; лісопереробка, поглиблена переробка; економічне стимулювання.

Shubalyi O., Kosinskyi P.

THE INSTRUMENTS FOR ECONOMIC IMPROVEMENT OF ACTIVE DEVELOPMENT OF MIGRATORY FORESTRY

The article states that in Ukraine, at the present stage, it is most expedient to develop in-depth processing of natural resources in the field of forestry. The potential of this area of the economy is very large, but not fully used, which is manifested in the inappropriate use of forest resources. Stimulating the development of forest resources is becoming today the most important task of management in all spheres of the economy.

In order to implement effective tools for economic stimulation of the development of processing industries on the basis of the forest complex, problems that hamper their development were considered. For this purpose, an analysis of the works of scientists engaged in research in this field was conducted.

Proceeding from the existing problems, the instruments of economic stimulation of in-depth forest processing in our country were proposed.

Key words: forest resources; forest complex; wood processing, in-depth processing; economic stimulation.

Шубальый А. М., Косинский П. М.

ИНСТРУМЕНТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СТИМУЛИРОВАНИЯ АКТИВНОГО РАЗВИТИЯ УГЛУБЛЕННОЙ ЛЕСОПЕРЕРАБОТКИ

В статье объясняется важность развития углубленной лесопереработки; исследованы основные проблемы, сдерживающие развитие перерабатывающих производств на базе лесного комплекса; на их основе предложены инструменты экономического стимулирования.

Ключевые слова: лесные ресурсы; лесной комплекс; лесопереработка, углубленная переработка; экономическое стимулирование.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Значна частина території України вкрита лісами. Це посприяло формуванню потужного лісового комплексу, який має величезний економічний потенціал розвитку. Але, сьогодні, багато «продуктів» лісу у великих обсягах експортуються за кордон у сирому вигляді, а потім повертаються на територію нашої держави у переробленому вигляді зі значно вищою доданою вартістю. До того ж, застарілі технології та технічне забезпечення заважають раціонально та ефективно використовувати лісові ресурси для подальшої їх переробки, сьогодні багато лісових ресурс. Щоб якомога раціональніше використати лісоресурсний потенціал регіону, сприяти його збереженню, забезпечити місцеве населення робочими місцями, формувати інфраструктуру країни, а також з метою отримання максимальних прибутків важливо розвивати поглиблену переробку лісових ресурсів в межах держави.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженнями лісового комплексу України займались низка вітчизняних вчених, зокрема: Голян В. А., Шубальый О. М., Василик Н. М., Хвесик М. А., Шестак М. Л., Кар-

пук А. І., Мішеніна Г. А., Гончаренко Т. П., Голуб О. А., Дяченко Я. Я., Рошкевич В. Ф. [1–14] та ін. У своїх роботах вони розглядали механізми стимулювання комплексного використання та поглибленої переробки лісових ресурсів; механізми регулювання лісопереробної сфери; тенденції та перспективи розвитку лісопереробної сфери та інші питання.

Цілі статті: виявлення основних проблем, що блокують розвиток лісопереробної сфери; визначення заходів економічного стимулювання розвитку переробних виробництв на базі лісового комплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Лісовий комплекс охоплює галузі виробництва з вирощування, заготівлі, обробки і всесторонньої переробки лісової сировини.

В Україні, на сучасному етапі, найбільш доцільно розвивати поглиблену переробку природних ресурсів в сфері лісового господарства. Потенціал цієї сфери господарства є дуже великим, а використовується не в повній мірі, що виражається у нераціональному використанні лісових ресурсів, на які існує постійний попит і, котрі виступають основним джерелом фінансового надходження до бюджету країни та місцевих регіональних бюджетів.

Стимулювання розвитку лісоресурсної сфери стає сьогодні найважливішим завданням управління у всіх сферах економіки. На думку вчених, найбільший економічний ефект (прибутки) можна досягти від відновлення виробництв, що здатні забезпечити комплексне використання лісоресурсного потенціалу в умовах ринкових відносин. Внаслідок цього, можна буде отримати додаткові прибутки за рахунок раціоналізації лісокористування, а також отримати позитивний синергетичний ефект в інших сферах діяльності [1].

Вважаємо за доцільне визначити проблеми, що блокують активний розвиток переробних виробництв на базі лісових ресурсів у нашій країні, щоб зрозуміти, які заходи економічного стимулювання будуть ефективними в сфері лісопереробки.

При виявленні проблем економічного стимулювання розвитку лісового комплексу потрібно визначити чинники, що їх викликають.

Проаналізувавши праці вчених, які займались дослідженнями розвитку лісопереробної сфери [2; 3; 7–10; 12; 15], дійшли висновку,

що основними проблемами розвитку переробних виробництв на базі лісового комплексу є: відсутність ефективного фінансово-економічного механізму стимулювання глибокої переробки деревини до стадії продукції з високою доданою вартістю; експортування у великих об'ємах необробленої деревини та інших лісових ресурсів (плодів, ягід, грибів); відсутність нормативно-правового механізму, який би сприяв розвитку переробних виробництв на базі лісового природно-ресурсного комплексу.

Дані проблеми, в свою чергу, породжують проблеми соціально-економічного та еколого економічного характеру (рис. 1).

Тому, потрібно розробити такий організаційно-економічний механізм, який би забезпечив комплексне вирішення даних проблем.

Як зазначають експерти в лісовій галузі, «зелене» багатство, в теперішній час, використовується зовсім неощадливо. Всупереч традиційному правилу садити ліс для майбутніх поколінь його ресурси вже позичаємо в наших нащадків. На Поліссі, зокрема, масиви насаджень скорочуються, а самі лісівники зізнаються, що відходи, які можна переробляти після заготівлі деревини, просто спалюють [15].

Відсутність деревообробних виробництв із сучасною техніко-технологічною базою, посприяла експортуванню в великих об'ємах необробленої деревини, що спричинило виведення доданої вартості за межі країни, а також звузило інвестиційні можливості відтворення, відновлення та охорони лісоресурсного потенціалу та модернізації лісогосподарської інфраструктури [12].

Чим довшим є процес (етапи) переробки, тим краще, адже завдяки цьому стає довшим «ланцюг доданої вартості», що збільшує надходження до місцевого та державного бюджетів, збільшується кількість робочих місць, на кожному новому етапі переробки зменшується кількість відходів виробництва тощо (рис. 2).

Через недостатнє фінансування з державного бюджету, лісогосподарські підприємства повинні самостійно забезпечувати себе фінансовими ресурсами. Вважаємо, що суттєво збільшити прилив фінансових ресурсів можливо внаслідок розвитку поглибленої переробки лісових ресурсів. Але для цього потрібно створити сприятливе середовище для вітчизняних та закордонних інвесторів і використовувати дієві інструменти фінансово-економічного фінансування.

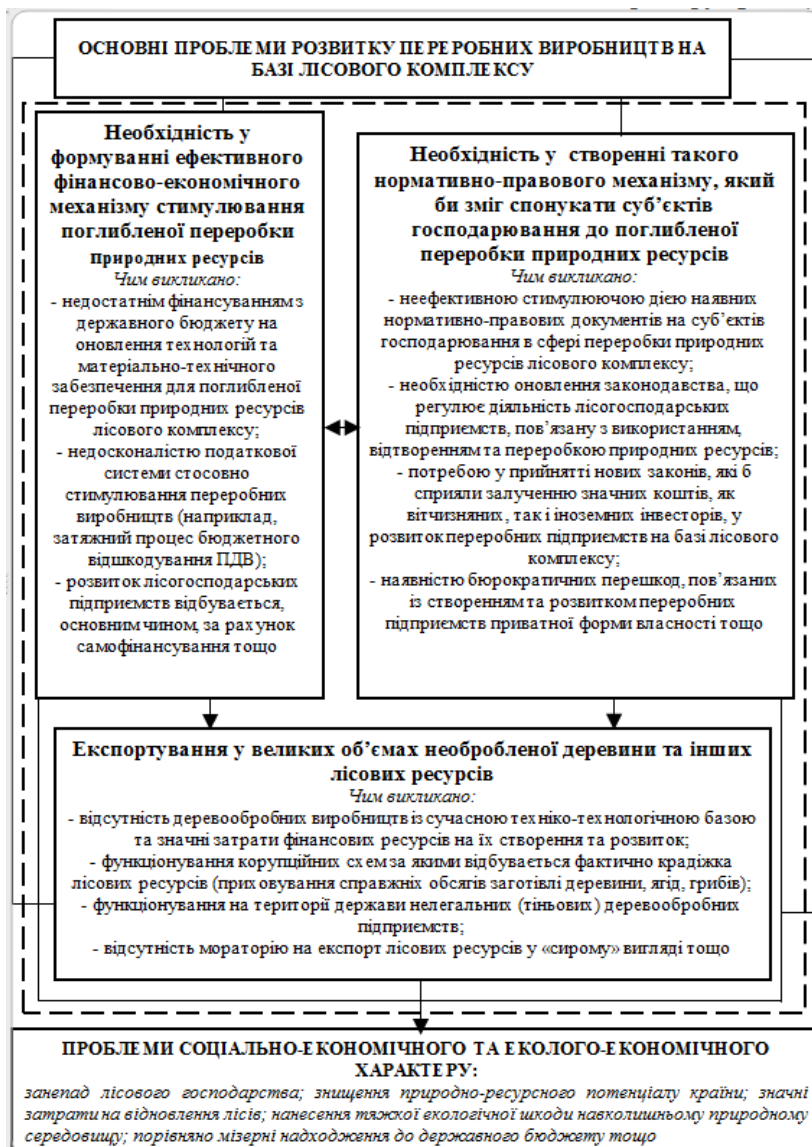
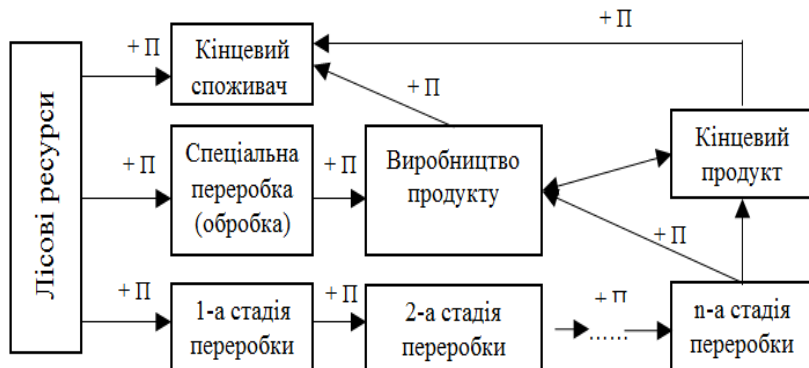

Рис. 1. Основні проблеми розвитку переробних виробництв на базі лісового комплексу

+ П – додаткові податкові платежі

Рис. 2. Вплив збільшення стадій переробки лісових ресурсів на збільшення ланцюга доданої вартості

На думку Шестака М. [8], значного прориву у лісовому господарстві можна досягти за рахунок формування державно-приватних партнерств. Зокрема, це стосується сфери переробки лісосічних та кускових відходів, збору та переробки другорядних лісових матеріалів і недеревної сировини, використання несиловинних якостей лісу та ведення мисливського господарства.

Річ у тім, що в нашій державі в наслідок діяльність лісогосподарських підприємств утворюється значний об'єм деревинних відходів (стружка, гілки, кора, щепки тощо). Дані відходи утилізуються (спалюються, закопуються), або піддаються природним процесам (гниттю). Проте їх ще можна використати для виробництва певної продукції, наприклад тирсоплит, паливних палетів і т.д.

До того ж, формування державного-приватного партнерства спричинить залучення додаткових фінансово-інвестиційних ресурсів (від приватних структур підприємництва), що покращать умови лісогосподарювання [9; 10].

Прихильники ідеї формування нової моделі фіскального регулювання природокористування вважають, що необхідні доповнення існуючої інструментальної бази фіскального регулювання природокористування важелями, що стимулюватимуть господарські формування та фізичних осіб активніше переробляти відходи природної сировини й упроваджувати ресурсозберігаючі технології.

Вагомим стимулом до нарощення обсягів вторинної переробки та застосування технологій, які сприяють економії природної сировини, стало б суттєве збільшення нормативів плати за спеціальне використання природних ресурсів [7].

Щоб стимулювати розвиток поглибленої переробки лісових ресурсів, вважаємо доцільним застосування таких економічних інструментів:

- заборонити експорт продукції лісового господарства у сирому вигляді та суттєво обмежити вивіз за кордон продукції, що пройшла первинну обробку;

- інвестувати кошти в розвиток переробних виробництв з державного і місцевого бюджетів, а також за рахунок індивідуальних інвесторів, попередньо створивши для них оптимальний інвестиційний клімат;

- підвищити плату за використання природних ресурсів, зробити їх вартість оптимальною – так, щоб ціна на них формувалась, виходячи із витрат на догляд та відновлення лісових ресурсів;

- створити певні норми, обмеження на використання лісових ресурсів в середині країни, підвищити екологічні податки та збори, щоб забезпечити використання ресурсозберігаючих технологій у процесі їх поглибленої переробки;

- інвестування в інноваційну діяльність переробних підприємств (нове ресурсо- і енергозаощадливе обладнання, технології, підготовка кадрів тощо);

- виділення державою чи, наприклад, екологічними фондами, фінансових коштів цільового характеру на розвиток переробних підприємств в лісоресурсній сфері, що передбачають раціональне використання лісових ресурсів та екологізацію навколишнього середовища;

- розробка ефективного механізму лісокористування;

- встановлення пільгового режиму оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями;

- державна підтримка та супровід проектів у сфері енерго- та ресурсозбереження;

- спрощена система, що забезпечить прозорість процесу реєстрації та отримання дозволів на діяльність, пов'язану з поглибленою переробкою лісових ресурсів, що передбачатиме їх раціональне використання;

- прийняття законів, які б сприяли залученню значних коштів,

як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, у розвиток переробних підприємств на базі лісового комплексу;

- зараховувати податки переробних підприємств до бюджетів відповідних територіальних громад для підвищення їх зацікавленості у прозорості даного виду діяльності;

- заборонити експорт продукції лісового господарства у сирому вигляді та суттєво обмежити вивіз за кордон продукції, що пройшла первинну обробку;

- посилити громадський контроль суб'єктів господарської діяльності в сфері лісового господарства та лісопереробки з боку територіальних громад з метою легалізації робочої сили, обсягів заготівлі деревини, своєчасної та повної сплати податків тощо.

Висновки. Таким чином, розвиток поглибленої лісопереробки є потенційно важливим напрямом розвитку національної економіки. Щоб вибрати ефективні інструменти економічного стимулювання активного розвитку переробних виробництв на базі лісових ресурсів, доцільним є визначення чинників, що викликають проблеми розвитку даних виробництв.

Визначено, що основними проблемами розвитку переробних виробництв на базі лісового комплексу є: відсутність ефективного фінансово-економічного механізму стимулювання глибокої переробки деревини до стадії продукції з високою доданою вартістю; експортування у великих об'ємах необробленої деревини та інших лісових ресурсів (плодів, ягід, грибів); відсутність нормативно-правового механізму, який би сприяв розвитку переробних виробництв на базі лісового природно-ресурсного комплексу. Тому, потрібно застосовувати такі інструменти економічного стимулювання, які б запобігали даним проблемам.

1. Голян В. А. Механізми стимулювання розвитку лісоресурсної сфери : монографія / В. А. Голян, О. М. Шубалий, Н. М. Василик. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2012. – 376 с.
2. Голян В. А. Фінансове забезпечення пріоритетів розвитку лісогосподарського комплексу: диверсифікація форм і засобів / В. А. Голян., О. А. Голуб // Проблеми економіки. – 2016. – №3. – С. 31–39.
3. Голян В. А. Когда в Украине начнется честная лесная реформа / В. А. Голян // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaekonomist.com/9470-ekonomka-prirodokoristuvannya-ta-staliy-rozvitok-realyiperspektivi.html>
4. Шубалий О. М. Перспективи трансформації лісового сектору на засадах сталого розвитку / О. М. Шубалий // Економічний форум. – 2014. – №3. – С. 122–127.

5. Шубалий О. М. Тенденції та механізм стимулювання поглибленої лісопереробки / О. М. Шубалий // *Економічний форум*. – 2016. – №1. – С. 115–123.
6. Василик Н. М. Шляхи удосконалення системи стимулювання комплексного використання лісоресурсного потенціалу / Н. М. Василик // *Зб. наук. пр. «Економічні науки»*. – Серія «Економіка та менеджмент». – Вип. 8 (30). – Луцьк : Луцький НТУ, 2011. – С. 45–60.
7. Хвесик М. Формування нової моделі фіскального регулювання природокористування: інституціональні передумови, методологічне забезпечення та практичні рекомендації / М. Хвесик, В. Голян, В. Бардась // *Економіст*. – 2013. – №9. – вересень. – С. 4–13.
8. Шестак М. Формування державно-приватних партнерств у лісовому господарстві: пріоритети та механізми / М. Шестак // *Економіст*. – 2014. – №4. – С. 25–27.
9. Карпук А. І. Економічне регулювання лісокористування в ринкових умовах : монографія / А. І. Карпук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2012. – 492 с.
10. Мішеніна Г. А. Застосування механізму державно-приватного партнерства у вирішенні проблем сталого розвитку лісоресурсної сфери / Г. А. Мішеніна // *Зб. тез допов. III науково-практичної конференції «Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях»*. – 15–16 вересня. – Бахчисарай, 2011 / НДІ сталого розвитку та природокористування, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», Кримський інститут ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – Сімферополь: ПП «Підприємство Фенікс», 2011. – С. 178–180.
11. Гончаренко Т. П. Засади формування та розвитку лісоресурсного потенціалу світу та України / Т. П. Гончаренко, Я. В. Хомутенко // *Зб. наук. пр. «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України»*. – Суми : УБС, 2014. – Вип. 39. – С. 41–52.
12. Голуб О. А. Еколого-економічні проблеми регулювання експорту деревини / О. А. Голуб // *Щорічник наук. пр. «Економіка природокористування і охорони довкілля»* / відп. Ред. Б. М. Данилишин. – Київ : Рада по вивченню продуктивних сил України, 2006. – С. 218–224.
13. Дяченко Я. Я. Концептуальні основи забезпечення економічної ефективності лісопромислової діяльності в умовах ринку / Я. Я. Дяченко // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2012. – №10. – С. 150–154.
14. Рошкевич В. Ф. Інституціональні зміни у переробних ланках лісового сектору: пріоритети та детермінанти / В. Ф. Рошкевич // *Економіст*. – 2016. – №7 (357). – С. 22–24.
15. Блінова В. Від лісового багатства громадянам дістаються лише тріски / В. Блінова // *Волинь-нова*. – 2014. – 18 листопада. – С. 4–5.